

A Szentesi úti átkötés D-i végén, egészen a volt Koczka-tanyáig találtunk Árpád-kori töredékeket. Ettől É-ra a nagy kiterjedésű temető sírjai várhatók, egészen az átkötő út É-i végéig, a dombhajlatig. Itt ugyan nem találtunk semmit, viszont a terület beépített és művelés alatt áll, illetve közel van az 1950-es évek ásatásainak területe.

4. lelőhely (Oh. 13. lh.): A 3. lelőhelytől 100 méternyi szakasz választja csak el, de az laposabb. Különállóságát ezen felül a gyűjtött kerámia korszakolási különbsége is igazolja. A 170+850 km-szelvénytől gyűjtöttünk cserepeket. A 171+100 km-szelvényenél található dűlőúttól Ny-ra azonban a magas búzavetés miatt nem tudtunk terepet járni, mégis a szintvonalak és a terepviszonyok miatt a dűlőúttól számítva csak 100–200 m-re terjedhet túl. (171+100-200 km-szelvény). A lelőhely É–D-i kiterjedését itt sem állt módunkban kideríteni.

A gyűjtött leletanyag avar kori, egy-két Árpád-kori edénytöredék kivételével. A lelőhely érdekességét az adja, hogy a közelben volt Juhász Irén bónumi avar temetője, illetőleg a 3. és 4. lelőhely részleteinek együttese betekintést adhat a kései avar kor és a korai magyar kor évszázadainak régészeti problémakörébe.

Munkatársak: Demcsák Ildikó, Kékegyi Dorottya, Kollarovszkyné Zsilinszky Éva, Medgyesi Pál, Südy István, Zahoránné Sajti Erzsébet.

RÓZSA ZOLTÁN

301. Orosháza határa

(Békés megye) Ó, Sza, A

2003. október 31-én helyszíni szemlét tartottam Orosháza É-i határában, lelőhelyek azonosítása céljából.

Kis Péter tanya: Orosházától 3 km-re É-ra, a budapesti kövesúttól 2 km-re az úgynevezett Határ úton a Kis Péter-féle 5. számú tanyában, homokbányászás közben D–É-i és K–Ny-i irányítású szarmata sírokat és zsugorított bronzkori sírokat találtak.¹⁸

Ma már a dűlőút, melyet a térkép is jelöl, s melyhez közel esett az egykori Kis Péter tanya, nincsen meg. A szomszédos tanyák állásából és a felszíni nyomokból azonban könnyedén kikövetkeztettük a tanya helyét. A területen ma is működő homokbánya van, amelyben rendkívül szórványosan ugyan, de találtunk szarmata cserépanyagot a bánya D-i és Ny-i falában, ami egyébként rossz látási viszonyokat nyújtó metszettel bírt. A bánya belső részén a homokos réteget szedik, addig (1,5–2 m) nem mélyedt le egy objektum sem.

A szarmata cserepeket a bánya K-i oldalán, az egykori tanya területén, és annak közvetlen térségében szedtük. A lelőhely a tanyától É-ra 150–200 m-re terjed

ki, a régi homokbánya területét (avar temető) nem éri el. Ny-i szélét a bánya tönkretette, K-i és D-i részén lucerna volt, tehát csak gondoljuk, hogy a viszonylag kicsi méretű lelőhely a domborzati viszonyokkal ekvivalens. A gyűjtött anyagban egy őskori és néhány 8–10. századi kerámiatöredék is volt.

Kristó-téglagyár: A nemrégiben megszűnt téglagyár a gárdosi út jobb oldalán található. Kevesen tudják azonban, hogy az eredeti Kristó-féle téglagyár gödrei ugyanennek az útnak a K-i oldalán voltak. Régészeti terepbejárást természetesen nem lehetett végezni. Arra már nagyon remény sem lehet, hogy a szarmata temető sírjaiból fel tudjunk valamit tární.

RÓZSA ZOLTÁN

302. Ónod, Vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

2003. július 14. és október 2. között folytatódtak az ónodi vár helyreállítását megelőző régészeti feltárások. Idén a Ny-i és az É-i fal mentén, a kapunál, valamint a belső palotaépület ÉK-i sarkában és északi szárnyában dolgoztunk.

A bástyás falöv nyugati falának alsó kősorai, és az alapozási kiugrás nélküli, kevésbé egyenletesen rakott alapozás ép állapotban van. A falazat alsó részén, középpüth látható kiromlásnak falazott széle sehol sincs, áthatol a teljes falszélességen, betöltése recens. Azonos magasságban 3 vízköpő maradványa figyelhető meg a falon, felettük kb. 1 m-től (változó magasságban) eltérő kőanyagból utólagos falmagasítás történt, a fal mögé halmozott feltöltésben talált 16. század második feléből származó kályhacsempék szerint a 17. század első felében. E falmagasításban a magasítás szintjétől induló 2 db (a falazattal azonos falazóanyaggal elfalazott) kisebb méretű lőrés figyelhető meg, melyek egyikének szélessége a belső falsíkon 1 m volt. A felmagasított földtöltés felső szintjéről 5 db belül 190 cm, kívül 150 cm széles, kifele rézsűsen szűkülő, mellvédfalas, felül egykor közel 3 m magasságban átboltozott (ablakfülkére emlékeztető kialakítású) ágyúlőrés maradványai találhatóak. A falmagasítással egykorúak, mellvédfaluk mintegy 110 cm magas és 95 cm széles volt. Az ÉNy-i bástyától D-re 340 cm-re egy, a falmagasításhoz belülről merőlegesen támaszkodó, 250 cm hosszú fal alapozását találtuk, melynek funkciója egyelőre kérdéses. Az ÉNy-i bástya alapozása ép, az É-i oldalon – kivételes módon, talán a Sajó alámosását megakadályozandó – alapozási kiugrása van. Első építési periódusa a nyugati fal első periódusával egykorú. Ekkor Ny-i és É-i homlokfalának emeleti szintjén a DK-i bástyához hasonló módon hármass nyíláscsoportokat alakítottak ki, míg D-i és K-i szárnyfalán a földszinti és az emeleti szinten 1-1 lőrés helyezkedett el. Később az emeleti rész jelentős visszabontása után a bástyát téglából és bontott kváderkőből készült egyes falazattal magasították fel. A lőréseket gyakran faragott kövek másodlagos felhasználásával mindenütt beszűkít

18 IFJ. OLASZ ERNŐ: Árpádkori temető Kardoskúton. ArchÉrt (81) 1954, 196–201. (84., 87.)